

MILIEUJAARVERSLAG 2019

Auteurs : Ada Hagens en Inge Voorhuis
Afdeling : Huisvesting
Opdrachtgever : Michel Schapers, manager RVE huisvesting & facilitair

Datum : 23 juli 2020
Versienummer : 4
Status : vastgesteld tijdens de RvB-vergadering van 8 september 2020

Zo
duurzaam
mogelijk

elke dag
zo goed
mogelijk

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Missie en visie.....	3
3. Milieuzorg en organisatie.....	4
4. Resultaten Milieujaarplan 2019	4
4.1 Doelen en resultaten.....	4
4.2 Bevindingen	9
5. Verbruiksgegevens van gecertificeerde locaties	9
5.1 Richard Holkade	9
5.2 Dorpsduinen 20, Juttersoord.....	10
6. Plannen en initiatieven voor 2020.....	10
7. Voortgang doelen milieubeleidsplan 2018-2020	11
Bijlage 1 Begrippen	13
Bijlage 2 Informatie m.b.t. gecertificeerde locatie: R. Holkade	14
Bijlage 3 Informatie m.b.t. gecertificeerde locatie: Juttersoord	15

1. Inleiding

Voor 2019 heeft de Hartekamp Groep een milieujaarplan opgesteld. Hieronder treft u een verslag aan waarin beschreven is welke resultaten zijn bereikt in relatie tot het milieuplan van 2019.

Na een korte beschrijving van de visie en missie van de Hartekamp Groep ten aanzien van duurzaamheid wordt de organisatie van de milieuzorg beschreven. Daarna zijn de doelstellingen voor 2019 vanuit het milieuplan weergegeven in combinatie met een beschrijving in hoeverre deze zijn gerealiseerd. De verbruiksgegevens van de gecertificeerde locaties zijn in een aparte paragraaf opgenomen. Daarna staan de plannen voor 2020 beschreven. In de laatste paragraaf wordt de stand van zaken geschetst met betrekking tot het Meerjaren Milieubeleidsplan 2018-2020

2. Missie en visie

De algemene visie van de Hartekamp Groep is 'Kijken naar wat wél kan'. De bijbehorende missie is 'een zo goed mogelijk leven voor mensen met een beperking'. Daarbij wordt in het strategisch plan 2018-2020 aangegeven dat een duurzame samenleving een van de thema's is waar de Hartekamp Groep zich hard voor maakt.

Dit betekent dat de Hartekamp Groep bijdraagt aan een duurzame wereld door de CO₂-uitstoot en het energieverbruik te verminderen. In het kader van deze ambitie wil de Hartekamp Groep voldoen aan de eisen in het kader van de Green Deal voor de zorg en het behalen van het keurmerk Milieuthermometer. Cliënten en medewerkers dragen daar actief aan bij. We streven er naar ons energieverbruik jaarlijks met 2 – 4 % te verminderen.

In aanvulling op het algemene strategische plan is een meerjaren-milieuplan vastgesteld voor de periode 2018-2020 en worden in jaarlijkse milieuplannen concrete doelen per jaar geformuleerd.

3. Milieuzorg en organisatie

De Hartekamp Groep wil bijdragen aan een beter milieu door het stellen van doelen, proactief te handelen en de implementatie van milieumaatregelen te borgen in de organisatie. Gebruik van de Milieuthermometer Zorg, een gecertificeerd milieumanagementsysteem voor de grote locaties, stimuleert en borgt een duurzame bedrijfsvoering middels het plan-do-check-act-principe. Daarnaast wordt met de Milieubarometer gewerkt voor registratie van de energie-jaarverbruiken.

Ter bevordering van borging van de milieuzorg in de organisatie is ook een interne Commissie Green Deal opgericht. Hierin zitten deelnemers vanuit verschillende geledingen van de organisatie met als doel het creëren van draagvlak op het gebied van milieu en duurzaamheid, kennis delen, initiatieven uitwerken, plannen vormen, adviseren van het Managementteam en de Raad van Bestuur.

De milieucoördinator is één dag per week werkzaam binnen de afdeling Huisvesting. De milieucoördinator is verantwoordelijk voor het opstellen en actueel houden van het milieubeleidsplan en de voortgang van de doelstellingen die daarin benoemd zijn. Tevens draagt de milieucoördinator zorg voor het voldoen aan milieuwet- en regelgeving, coördineert en initieert zij milieuactiviteiten en heeft zij een adviserende en begeleidende functie bij interne en externe milieuvraagstukken. De milieucoördinator is tevens aanspreekpunt van en naar Team Taak Verantwoordelijken facilitair in de zorgteams, die o.a. duurzaamheidsonderwerpen bespreken in het team en de implementatie ervan bevorderen. De Resultaat Verantwoordelijke Eenheden zijn verantwoordelijk voor uitvoering van afgesproken maatregelen en acties.

De behaalde resultaten op het gebied van milieu worden vastgelegd in een milieujaarverslag en gerapporteerd aan het Managementteam en de Raad van Bestuur. Aan de hand van de milieujaarverslagen worden de milieudoelstellingen en verbetervoorstellen voor het daaropvolgende jaar opgesteld en vastgelegd in het milieumeerjarenplan en het milieujaarplan. Op deze wijze wordt de continuïteit en borging van de milieuzorg binnen de Hartekamp Groep op bestuurlijk niveau vastgelegd en de milieuzorg gegarandeerd.

4. Resultaten Milieujaarplan 2019

4.1 Doelen en resultaten.

Naast de ambities die de Hartekampgroep wil realiseren moeten we ook voldoen aan wet- en regelgeving. In het milieujaarplan voor 2019 zijn een aantal doelen benoemd. Hieronder een samenvatting van deze doelen en per doel de resultaten die zijn behaald. Wanneer het doel nog niet volledig is gerealiseerd wordt de stand van zaken vermeld.

1. *Doel: Het ondertekenen van de Green Deal voor de zorg*

Insteek van de Green Deal is het verhogen van de kwaliteit, toegankelijkheid en beschikbaarheid van de zorg en tegelijk het verlagen van de footprint van de zorgverlening vanuit de lange termijn impact op people, planet en prosperity.

Resultaat:

De Green Deal voor de Zorg versie 2.0 is getekend in april 2019.

2. *Doel: Milieu borgen in de organisatie.*

Daarbij zorgen dat er pro actief gehandeld gaat worden op het gebied van milieu. Doelen opstellen voor het management en doelen opstellen voor de zorgteams. Milieu implementeren in de gelederen zodat iedereen meedenkt over hoe we vanuit de Hartekampgroep het milieu kunnen verbeteren. In dat kader ook voorlichting en onderricht geven: medewerkers snel en effectief informeren om milieudoelen beter en sneller te realiseren. Middels de milieuthermometer een continue borging verkrijgen om te blijven verbeteren op het gebied van milieu.

Resultaten:

Een belangrijk instrument voor borging, de milieuthermometer is ingevuld voor twee locaties.

Intern is een green deal overleg opgezet waar medewerkers uit verschillende geledingen van de organisatie aan mee doen. In paragraaf 3 is reeds ingegaan op de bedoeling van dit overleg.

Er is geïnvesteerd in kennisverbreding van medewerkers.

Begin 2019 zijn de taken voor duurzaamheid voor de TTV-er facilitair vastgesteld door de Raad van Bestuur en vastgelegd op de team-taak-kaart facilitair. Hierdoor kunnen de medewerkers op locaties zelf met milieu en duurzaamheid aan de slag.

Een deel van de zorgteams stelden doelen t.a.v. duurzaamheid op in hun verbeterregister. In dat kader is ook voorlichting en deskundigheidsbevordering gegeven aan de TTV-medewerkers. Hun rol ligt met name op het gebied van het creëren van draagvlak en monitoring. Het verbeterregister en daarmee ook het onderwerp duurzaamheid is drie keer per jaar een agendapunt bij teamoverleggen. Tevens wordt dit besproken in cliënt- en huisvergaderingen .

Daarnaast is in een aantal teams op de eigen locatie een campagedag/week georganiseerd waarbij door medewerkers en cliënten aandacht is besteed aan duurzaamheid. Er zijn locaties die het zelf belangrijk vinden en, soms ook samen met cliënten, initiatieven nemen. Het Cursuscentrum zou hier ook in de toekomst opnieuw een rol bij kunnen spelen Zij hebben bijvoorbeeld een soort kaartspel voor cliënten ontwikkeld over milieu en duurzaamheid.

Aan het doel om medewerkers snel en effectief te informeren om milieudoelen beter en sneller te realiseren is weinig gedaan. Wellicht is dit beter mogelijk met het nieuwe intranet Well's dat in juni 2020 is geïntroduceerd.

De borging van het milieubeleid moet een vervolg krijgen in 2020.

3. *Doel: certificeren Milieuthermometer Zorg*

Prolongeren van het bronzen niveau van de Milieuthermometer Zorg voor twee locaties: Juttersoord en Richard Holkade. Certificeren van de locatie de Wijk in Heemstede.

Resultaten:

In februari 2019 is het certificaat uitgereikt voor het behalen van milieuthermometer Brons voor de locaties Richard Holkade en Juttersoord in aanwezigheid van gemeente Haarlem, Omgevingsdienst IJmond en Milieuplatform Zorg.

Locatie De Hartekamp zou eind 2019 worden gecertificeerd maar door capaciteitsproblemen bij de certificerende instantie is dat tot op heden niet gelukt. Getracht wordt om dit in 2020 in orde te maken.

V.l.n.r.: Katja Adrichem (gemeente Haarlem), Ria Blokker (Omgevingsdienst IJmond), Cor Veenstra (voorzitter Stichting Milieuplatform Zorg), Ada Zon (Milieucoördinator), Jan Bauer (voorzitter RvB Hartekamp Groep), Agnes Berkemeyer (begeleider), Elly Hobbelen (begeleider), Rob van den Berg (Vastgoed), Henny Renne (manager Services).

4. *Doel: Geen overtreding van wet- en regelgeving.*

Voldoen aan de informatieplicht door het opnemen van erkende maatregelen in de voortgangsrapportages aan de overheid. Erkende maatregelen opnemen in het meerjarenonderhoudsplan.

Resultaat:

De Hartekampgroep heeft voldaan aan de informatieplicht door het opgeven van erkende maatregelen voor de locaties waarvoor dit nodig is. Wat betreft het onderhoudsplan wordt per jaar gekeken welke erkende maatregelen per locatie genomen worden.

5. *Doel: Opstellen van afvalwijzer en poster m.b.t. afval en schoonmaak.*

Dit doel is nog niet bereikt in 2019. Er wordt in 2020 nog aan gewerkt. De hoeveelheid afval die is afgevoerd van de gecertificeerde locaties is vermeld in paragraaf 5.

6. *Doel: 2% minder verbruik van gas en elektra t.o.v. 2018.*

Om dit te bereiken zijn de nodige voorbereidingen nodig.

- Erkende maatregelen per locatie inventariseren en plan van aanpak maken voor deze maatregelen;
- Bekijken op welke manier inzicht verkregen kan worden in het maandelijks energieverbruik;
- verhuurders betrekken bij het realiseren van de energietransitie;
- meetinstrument gebruiken voor registratie energieverbruik per locatie (adres);
- mogelijkheden onderzoeken voor subsidie voor plaatsing zonnepanelen.

Resultaten:

Op basis van de gegevens van onze energie-leverancier is een vergelijking gemaakt van het elektraverbruik in 2019 ten opzichte van 2018. Hieruit blijkt dat over 2019 een reductie is behaald van 2,4%. Daarmee is de doelstelling gehaald. Echter in de

gebruiksgegevens zitten soms opvallende afwijkingen, die verder geanalyseerd moeten worden om te kijken wat de oorzaak is en welke maatregelen genomen kunnen worden om het verbruik naar beneden te brengen.

Ook het gasverbruik van 2019 is vergeleken met 2018. Kijkend naar de absolute getallen is het verbruik in 2019 vermindert met 19,5% ten opzichte van 2018. De locaties die nieuw waren of zijn opgezegd zijn hier buiten beschouwing gelaten. Aangezien met name de buitentemperatuur van invloed is op het verbruik van gas is ook een berekening uitgevoerd waarbij rekening is gehouden met de graaddagen. Hieruit bleek dat het verbruik van 2019 gemiddeld 6% lager was dan in 2018. Dit geeft dus aan wat minder is verbruikt wanneer de invloed van de buitentemperatuur buiten beschouwing blijft. Wat opvalt in het verbruik per locatie is dat er hele grote verschillen zitten tussen 2018 en 2019. Dit varieert tussen een verbruik van 2,8 x zo veel tot 95% minder en dit betreft met name woningen. Deze gegevens moeten nader onderzocht worden op de mogelijke oorzaak van het grote verschil.

De verbruiksgegevens van gas en elektra van de twee gecertificeerde locaties zijn opgenomen in paragraaf 5.

Wat de subdoelen betreft:

- De uitgevoerde erkende maatregelen zijn:
 - LED-verlichting Eekhoornlaan;
 - Lampen van de verkeersruimtes op de Kerklaan zijn vervangen voor LED;
 - Drogers vervangen voor warmtepompdrogers;
 - Op diverse locaties zijn gaskookplaten verwijderd en vervangen voor inductie;
 - Plaatsen van energiezuinige CV-ketels in de Waterviolier;
 - Gasboiler vervangen voor een elektrische boiler in de aula Eekhoornlaan 1
 - Waterbesparende perlators en douchekoppen geplaatst op diverse locaties
 - CV-regeling vervangen op de Jan Gijzenkade
- Bekijken op welke manier inzicht verkregen kan worden in het maandelijks energieverbruik: De informatie is verzameld maar er kan nog niet goed op worden gestuurd omdat er geen tussenmeters zijn en er alleen verbruiksgegevens beschikbaar zijn van de meter per gebouw of per complex. Daarom is besloten is een chip-systeem aan te schaffen waarmee het energieverbruik per locatie gemeten en geregistreerd kan worden. Deze moet in 2020 worden geïmplementeerd.
- Verhuurders betrekken bij het realiseren van de energietransitie. Dit is alleen gelukt voor wat betreft nieuwbouwprojecten. Wat betreft de lopende verhuringen is hier nog geen resultaat behaald. Dit wordt in 2020 opgepakt en kan hopelijk gecombineerd worden met (jaarlijks) terugkerende gesprekken met verhuurders.
- Op de locaties Olympiaweg en Richard Holkade zijn (met subsidie) medio 2019 in totaal 168 zonnepanelen geplaatst. Deze hebben bij elkaar 15.585 Kwh elektra opgeleverd. Dit is slechts 0,7 en 3,2 procent van het totaalverbruik in 2018 op beide locaties. In 2020 zal dit meer zijn omdat het dan een heel jaar betreft.
- De 256 zonnepanelen die in 2018 zijn geplaatst op de Klimop (Egellaan1) en Juttersoord hebben in 2019 in totaal 57.750 Kwh opgeleverd. Tot onze verbazing was het elektraverbruik van Juttersoord, ondanks de zonnepanelen, in 2019 ruim 40% hoger dan in 2018. Het verbruik liep op vanaf april 2019. De oorzaak is tot nu toe onbekend. Voor de Egellaan kunnen we niet zien hoeveel het verbruik is gewijzigd in 2019 omdat de Egellaan geen aparte meter heeft.

7. *Doel: Duurzaam inkopen*

Implementatie en start van duurzaam inkopen volgens de eisen uit de Milieuthermometer Zorg. Onderzoeken van mogelijkheden voor inkopen duurzame voeding.

Resultaat:

Dit is opgenomen in de Inkoopvoorwaarden van de Hartekamp Groep DHG en het Inkoopbeleid DHG. Het aangepaste inkoopbeleid moet nog worden vastgesteld.

8. *Doel: Schoonmaak verduurzamen*

Voor de dagelijkse werkzaamheden voor minimaal 50% gebruik maken van schoonmaakmiddelen met een Europees Ecolabel of Nordic Swan label.

Resultaat:

Hierover zijn afspraken gemaakt met het schoonmaakbedrijf.

9. *Doel: Onderzoek uitvoeren hoe waterreductie te bewerkstelligen is.*

Resultaat:

Op diverse locaties zijn waterbesparende perlators op kranen en waterbesparende douchekoppen geplaatst. Helaas kunnen we (nog) geen vergelijking maken van het waterverbruik met voorgaande jaren om te zien of de maatregelen hebben geleid tot reductie.

10. *Doel: Vervoermanagement: Kilometers inzichtelijk maken.*

De hoeveelheid (zakelijke) kilometers moeten inzichtelijk zijn voor het berekenen van de CO₂-footprint. Tevens willen we een duurzame keuze maken voor het wagenpark van de organisatie om de CO₂ footprint te verbeteren.

Resultaat:

Binnen de Hartekampgroep is besloten om vervoermiddelen te gaan leasen in plaats van te kopen zodat gemakkelijker overgeschakeld kan worden op energiezuinig vervoer. Wij gebruiken maar een beperkt aantal auto's waarvan inmiddels het merendeel in lease. Een deel van het wagenpark is inmiddels hybride of elektrisch. Het inzichtelijk krijgen van zakelijk gereden kilometers heeft geen prioriteit gekregen en is nog niet uitgevoerd.

11. *Doel: Beleid maken voor duurzaam bouwen.*

Behalve het opstellen van beleid ook de energielabels voor de gebouwen laten bepalen en bij momenten van renovatie en vervanging vastgelegde ambities m.b.t. het label (C bij renovatie, A bij onderhoud en vervanging) realiseren.

Resultaten:

Met het inventariseren van de energielabels is in 2019 een start gemaakt. Verhuurders zijn aangeschreven om panden van een energielabel te voorzien maar een groot aantal stelt dit uit tot 2023, het jaar waarin een energielabel C verplicht wordt voor kantoorgebouwen. Daarnaast proberen we voor onze eigen panden een voorlopig energielabel te krijgen.

De voor nieuwbouw gebruikte bestekken houden rekening met het milieu en duurzame keuzes. Aanpassing in het algemene PVE van de Hartekampgroep moet nog worden uitgevoerd. Een duurzaam vastgoedbeleid is nog niet opgesteld. Dit wordt uitgevoerd in 2020.

4.2 Bevindingen

Hieronder onze bevindingen en ervaringen kort samengevat:

- In 2019 is een deel van de voorgenomen acties en doelen gerealiseerd. Niet alles bleek haalbaar te zijn in 2019. Mogelijk speelt de beschikbare capaciteit van de milieucoördinator hier een rol. Zij wordt voor slechts één dag per week ingezet. Misschien is het nodig om hier meer capaciteit in te zetten om de doelen te bereiken of moeten we onze doelen bijstellen. Het laatste is niet wenselijk als we aan de afspraak van 95% CO₂ reductie willen voldoen.
- M.b.t. elektra hebben we het doel van 2 tot 4 % reductie weliswaar bereikt maar er moet nog het e.e.a. gebeuren om het energiemangement goed te kunnen doen en ook in de toekomst weer minder te verbruiken. We moeten daarbij ook het gas kunnen monitoren en sturen.
- Er is betrokkenheid en motivatie binnen de teams om het milieu te verbeteren. De mate waarin verschilt per team.

5. Verbruiksgegevens van gecertificeerde locaties

De Hartekamp Groep is een grootverbruiker van elektra, gas, water en afval. Om inzichtelijk te maken of de Hartekamp Groep dit grootverbruik op een zelfde niveau houdt of dit verbetert of verslechtert, worden de verbruiken bijgehouden.

De verbruiken van de verschillende locaties zijn nog niet allemaal inzichtelijk, daar is de Hartekamp Groep druk mee bezig. Voor de locaties die gecertificeerd zijn, is dit wel het geval. Echter lopen de verbruiken van de verschillende jaren dusdanig uiteen, dat onze conclusie is dat de cijfers van 2018 onbetrouwbaar zijn. Mogelijk komt dit doordat in het verleden de meterstanden niet consequent jaarlijks zijn doorgegeven aan de energieleverancier. Vanaf 2019 zijn de verbruiksgegevens van deze locaties inzichtelijk via het softwareprogramma van de energieleverancier. Omdat eerdere cijfers niet betrouwbaar genoeg zijn wordt 2019 als ijk-jaar genomen en is 2018 hier niet gebruikt als vergelijkingsjaar.

5.1 Richard Holkade

Funcities locatie: woonlocatie met 8 woongroepen en appartementen. Tevens dagbesteding.

Bouwjaar: 2013

Vloeroppervlak: 4242 m² (BVO)

Bijzonderheden: gebouw voldoet aan de meeste erkende maatregelen en aan de isolatienormen. In 2019 zijn zonnepanelen geplaatst.

Richard Holkade	elektra in Kwh	gas in m3	water in m3	afval in kg
verbruik 2019	154.509	40.804	4.461	25.467

5.2 Dorpsduinen 20, Juttersoord

Functie locatie: dagbesteding

Bouwjaar: 1974

Vloeroppervlak: 1230 m²

Bijzonderheden: In 2018 zijn zonnepanelen geplaatst.

Dorpsduinen 20	elektra in Kwh	gas in m ³	water in m ³	afval in kg
verbruik 2019	22.518	18.681	612	4380

6. Plannen en initiatieven voor 2020

Afval

Er dient een afvalwijzer te worden gemaakt voor de verschillende locaties. Op de afvalwijzer moet te zien zijn in welke afvalbak welk soort afval gedaan moet worden.

Opvolging duurzame taken TTV-er facilitair

De TTV-er facilitair heeft taken gekregen op het gebied van duurzaamheid. In 2020 bekijken of deze taken worden uitgevoerd en met name naar hun rol op het gebied van het creëren van draagvlak en monitoring.

Energiebesparende maatregelen

- LED verlichting voor de Witstraat en Duinwijklaan
- CV ketels vervangen DC 't Veer en hoofdgebouw Hartekampterrein
- Zonnepanelen op gebouwen de Wijk op het Hartekampterrein
- Uitrollen van het systeem (Chip it all) voor het meten van elektra- en gasverbruik om gegevens beter te kunnen analyseren om hierop te kunnen (bij)sturen. Meten is weten. Hierdoor verbruik naar beneden brengen.
- Afspraken maken met verhuurders over investeringen in huurpanden teneinde het energieverbruik te verlagen.

Prolongeren en certificeren overige locaties Milieuthermometer Brons

Ieder jaar wordt een audit gedaan in verband met ons managementsysteem de Milieuthermometer. In 2020 wordt een zogenaamde tussen-audit gedaan om de voortgang te bewaken voor de locaties Juttersoord en Richard Holkade. Voor 2020 staat het Hartekampterrein op de nominatie om gecertificeerd te worden. Tevens worden

voorbereidingen getroffen om overige locaties die aan de voorwaarden voldoen, te certificeren.

Routekaart

In het klimaatakkoord is afgesproken dat er 49% CO2 reductie in 2030 en 95% in 2050 bereikt moet zijn. In ons milieumanagementsysteem Milieuthermometer is een plan verplicht gesteld hoe te komen tot deze doelen. Dit plan moet worden vastgelegd in een routekaart. De Hartekamp Groep gaat dit opstellen.

Verder borgen milieubewustzijn in organisatie

O.a. het draagvlak voor milieubewustzijn bevorderen in het MT en in de 120 teams. Tevens bekijken op welke manier de milieuzorg nog beter geborgd kan worden binnen het team Huisvesting en binnen de Hartekamp Groep als geheel.

Opstellen duurzaam vastgoedbeleid.

Een duurzaam vastgoedbeleid moet worden opgesteld, zowel met betrekking tot renovatie, nieuwbouw als het meerjarenonderhoudsplan. Deze ook meenemen in de actualisatie van het Tactische Huisvestingsplan in november 2020.

7. Voortgang doelen milieubeleidsplan 2018-2020

In het milieubeleidsplan 2018-2022 staan verschillende doelen vermeld. In de tabel hieronder wordt de voortgang vermeld van de doelen die zijn gesteld in de jaren 2018 en 2019. Over het algemeen kan gesteld worden, dat het milieumeerjarenplan te ambitieus was, o.a. omdat de milieucoördinator slechts één dag per week werkt.

	Doel	Voortgang
1	Milieuthermometer Brons wordt behaald voor Richard Holkade en Juttersoord in 2018	
2	Alle overige locaties zullen de bronzen milieuthermometer uiterlijk in 2020 behaald hebben.	
3	Duurzaamheid dient aan het takenpakket van de TTV-er toegevoegd te zijn in 2018	
4	Op de website van de Hartekamp Groep dient milieu opgenomen te worden in 2018	
5	Er wordt een milieujaarverslag gemaakt vanaf 2019	
6	Alle preventiemaatregelen uit het afvalpreventieplan dienen te worden onderzocht en/of uitgevoerd uiterlijk in 2022.	
7	Personenwagens in eigendom van de Hartekamp Groep worden bij vervanging, vervangen door een hybride auto	
8	Milieu en milieubeleidsstukken moeten zijn opgenomen op de website van de Hartekamp Groep	
9	Bij onderhoud en/of renovatie wordt rekening gehouden met de erkende maatregelen en terugverdientijden, dit moet worden vastgelegd in het MJOP	
10	Energielabel van de gebouwen moet zijn vastgesteld in 2019	

11	Energiebesparingsmaatregelen en erkende maatregelen uitvoeren indien binnen 5 jaar terugverdient	 loopt op schema
12	Bij renovatie/nieuwbouw dient er gasarm dan wel energieneutraal gebouwd te worden, dit moet worden vastgelegd vanaf 2018	
13	Duurzaam inkopen introduceren vanaf 2019	
14	Vervoersbeleid wordt opgemaakt in 2019	

Toelichting bij nog niet behaald doelen:

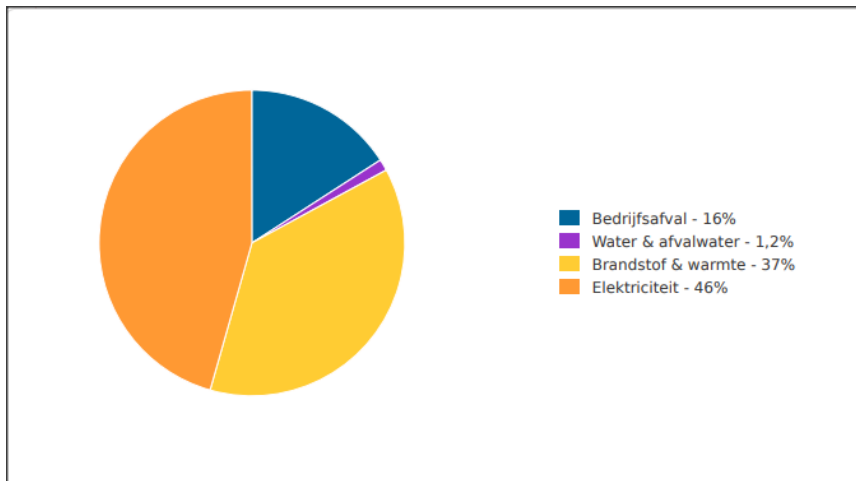
- 2. Het Hartekampterrein in Heemstede zou in 2019 gecertificeerd worden, dit is echter naar 2020geschoven, omdat de certificering van Juttersoord en Richard Holkade pas eind 2019 plaatsvond.
- 6. In uitvoering, maar loopt wat achter.
- 9. Er wordt rekening gehouden met de terugverdientijd en met de erkende maatregelen. Echter dit is nog niet vastgelegd in het MJOP.
- 12. Wordt wel zo uitgevoerd, maar is niet vastgelegd.
- 13. Zou in 2020 gedaan worden, maar door corona opgeschort.
- 14. Vervoersbeleid heeft nog geen prioriteit gehad.

Bijlage 1 Begrippen

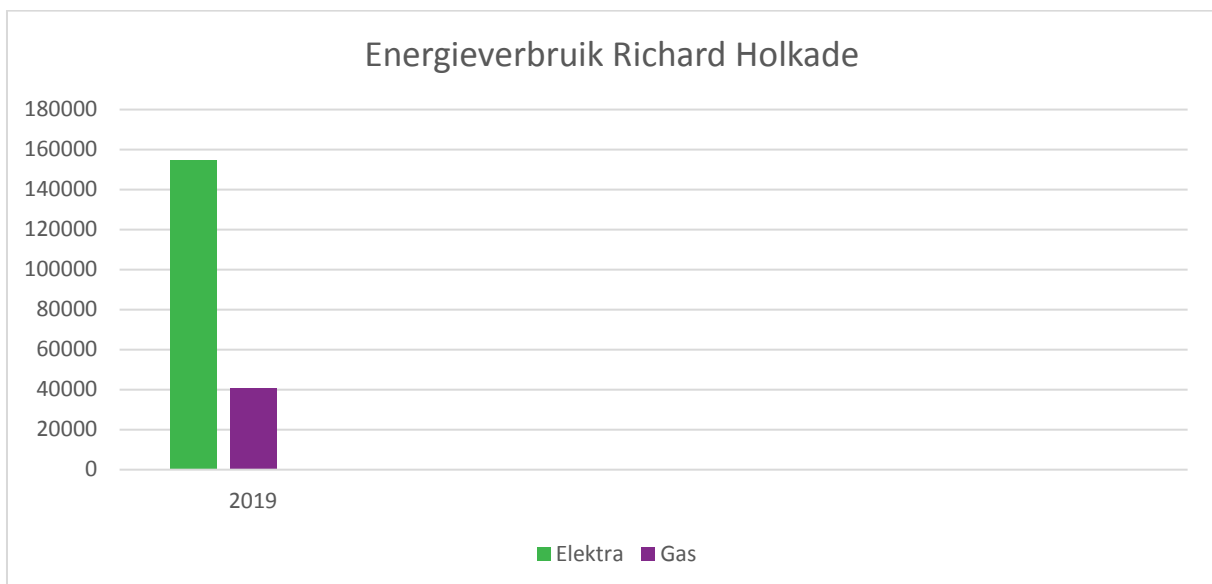
CO ₂ footprint	Is een getal dat weergeeft hoeveel biologisch productieve grond- en wateroppervlakte een bepaalde instelling in een jaar gebruikt om zijn consumptieniveau te kunnen handhaven en zijn afvalproductie te kunnen verwerken.
Duurzaam	Kwalificatie van activiteiten en ontwikkelingen die enerzijds voorzien in de behoefte van de huidige generatie, maar anderzijds niet leiden tot beperkingen voor toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien.
Milieubarometer	De Milieubarometer is een instrument waardoor milieuscore, CO ₂ -footprint ^[begrip] en bijbehorende kosten van de instelling eenvoudig en snel zichtbaar worden. Dit wordt bereikt door gegevens over energie, water, afval, emissies, transport en papierverbruik in te vullen. De milieubarometer biedt ook een benchmark tussen de verschillende ziekenhuizen, zodat bijvoorbeeld de afgevoerde afval van ziekenhuis x vergeleken kan worden met ziekenhuis y.
Milieuthermometer	De Milieuthermometer Zorg is ontwikkeld door de vereniging Milieuplatform Zorgsector (MPZ) in samenwerking met SMK (Stichting Milieukeur). De Milieuthermometer bestaat uit een set van criteria om aan een duurzame bedrijfsvoering te voldoen op grond waarvan een ziekenhuis, GGZ, verpleeginstelling of zorginstelling een bronzen, zilveren of gouden certificaat kan halen. Hiermee krijgt de zorginstelling de beschikking over een handzaam instrument om de milieuprestatie en milieuzorg structureel te verbeteren en concreet aantoonbaar te maken voor personeelsleden, cliënten, bezoekers en andere belanghebbenden zoals zorgverzekeraars.
Milieumanagementsysteem	Een milieumanagementsysteem is een manier om systematisch milieumaatregelen te organiseren met inachtneming van vooraf bepaalde routines. Dit systeem vereist een milieubeleid, milieudoelstellingen en een milieuorganisatie.
Vervoersmanagement	Het inzichtelijk hebben van de bereikbaarheid van de organisatie voor klanten, bezoekers en patiënten. Dit kan besparingen en meer parkeerruimte opleveren, minder files en een bijdrage leveren aan een beter milieu.

Bijlage 2 Informatie m.b.t. gecertificeerde locatie: R. Holkade

In onderstaande grafiek wordt de verdeling van de milieubelasting in 2019 over verschillende thema's weergegeven (bron: milieubarometer). Van eerdere jaren zijn onvoldoende betrouwbare gegevens bekend dus daarom wordt 2019 als peiljaar genomen.

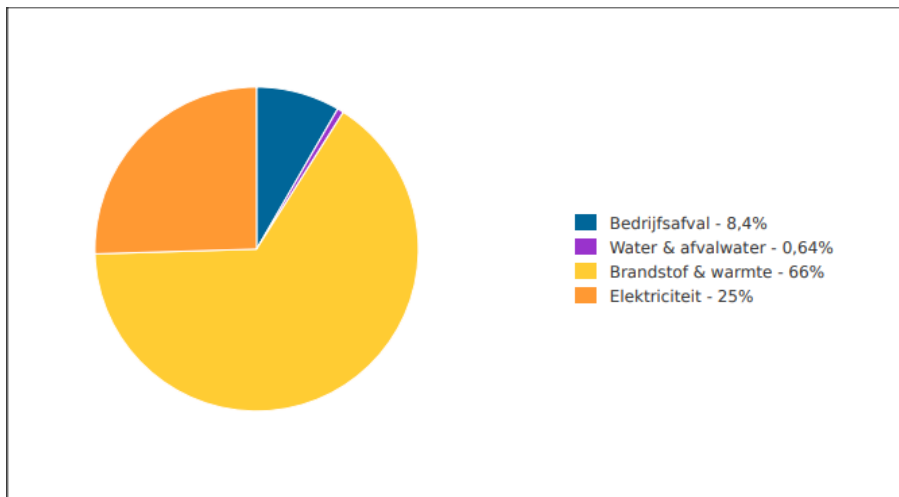
Figuur 1: milieubelasting 2019 per milieuthema Richard Holkade

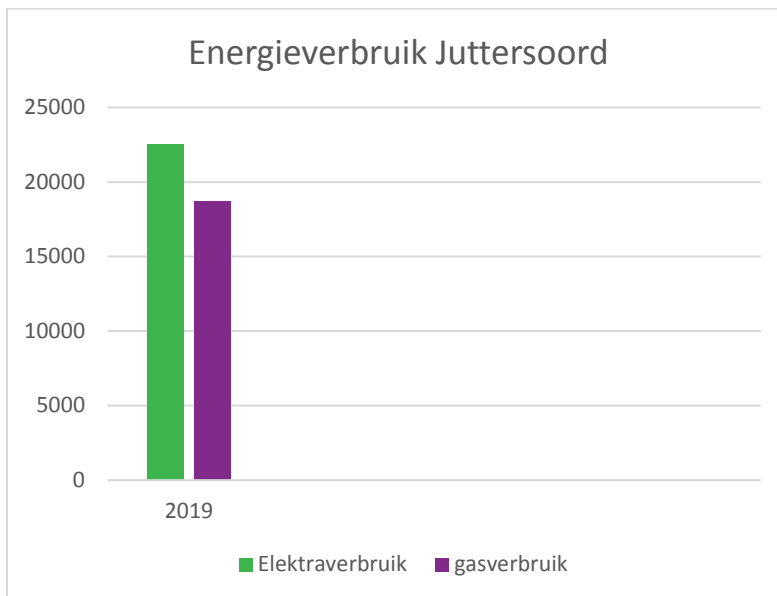
Figuur 2: Energieverbruik Richard Holkade

Bijlage 3 Informatie m.b.t. gecertificeerde locatie: Juttersoord

In onderstaande grafiek wordt de verdeling van de milieubelasting in 2019 over verschillende thema's weergegeven (bron: milieubarometer). Van eerdere jaren zijn onvoldoende betrouwbare gegevens bekend dus daarom wordt 2019 als peiljaar genomen.

Figuur 3: milieubelasting 2019 per milieuthema Juttersoord

Figuur 4: Energieverbruik Juttersoord